CUPRINS

ABREVIERI ȘI ACRONIME 5

PARTEA I
DEZVOLTAREA INTEGRĂRII EUROPENE 15

CAPITOLUL I
APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE ȘI U.E. 15
1. Considerații introductive 15
2. Crearea și evoluția Comunităților Europene și a Uniunii Europene 18
2.1. Etapa preliminară înființării Comunității Europene 18
2.2. Etapa înființării Comunității Europene 21
2.2.1. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) 21
2.2.2. Tratatele privind înființarea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM) 23
2.3. Etapa crizei de consolidare a celor trei Comunități Europene 25
2.4. Etapa de dezvoltare a procesului de integrare 26
2.4.1. Aspecte ale evoluției economice și instituționale 26
2.4.2. Extinderea Comunităților Europene 27
2.4.3. Actul Unic European (AUE) 35
2.4.4. Tratatul de la Maastricht 36
2.4.5. Tratatul de la Amsterdam 37
2.4.6. Tratatul de la Nisa 39
2.4.7. Tratatul instituind o Constituție pentru Europa 41
2.4.8. Tratatul de la Lisabona 41
3. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 45

CAPITOLUL II
DEFINIȚIA, IZVOARELE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIONAL 47
1. Obiectul de studiu al Dreptului Uniunii Europene 47
2. Clasificare 49
3. Izvoarele dreptului unional 49
3.1. Izvoare primare 49
3.2. Izvoare secundare 51
3.3. Izvoare complementare 52
3.4. Izvoare nescrise 57

4. Principiile fundamentale ale dreptului UE 60
4.1. Definiție 60
4.2. Categorii de principii de drept unional 61
4.3. Analiza principiilor dreptului UE 62
4.3.1. Principiul atribuirii competențelor 62
4.3.2. Principiul împuternicirii implicite 67
4.3.3. Principiul subsidiarității 69
4.3.4. Principiul proporționalității 76
4.3.5. Principiul echilibrului instituțional 79
4.3.6. Principiul cooperării instituționale (cooperării loiale) 80
4.3.7. Principiul supremației (caracterului prioritar al dreptului unional față de dreptul național) 82
4.3.8. Principiul aplicării directe a dreptului unional 90
4.3.9. Principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului 95
4.3.10. Principiul transparenței și democrației 100
5. Jurisprudența CJUE 104
6. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 113

CAPITOLUL III
REGULI DE DREPT INSTITUȚIONAL al UE 115
1. Obiect și conținut 115
1.1. Obiectul regulilor 115
1.2. Conținut. Regim aplicabil 115
1.2.1 Aplicarea în timp (regula ratione temporis) 115
1.2.2 Aplicarea în spațiu (regula ratio loci) 117
1.2.3. Aplicarea dreptului unional față de persoane (regula ratione personae) 119
1.2.4. Aplicarea dreptului unional în raport cu sediul materiei (regula ratione materie) 121
2. Procedura de modificare a tratatelor 122
2.1. Revizuirea tratatelor 122
2.1.1 Procedura de revizuire ordinară 122
2.1.2. Procedurile de revizuire simplificată 123
3. Retragerea voluntară din Uniune a unui stat membru sau excluderea unui stat membru din UE 125
4. Excluderea unui stat membru din UE 127
5. Personalitatea juridică a UE 129
6. Privilegii și imunități 132
7. Sediul UE 133
8. Regim lingvistic 134
9. Ordinea juridică unională 134
10. Jurisprudența CJUE 137
11. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 146

CAPITOLUL IV
OBIECTIVELE UNIUNII EUROPENE 149
1. Considerații generale 149
2. Obiectivele fundamentale ale UE 150
3. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 156

CAPITOLUL V
CETĂȚENIA EUROPEANĂ 158
1. Considerații generale 158
2. Definiție 160
3. Conținutul cetățeniei europene 162
4. Jurisprudența CJUE 176
5. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 186

PARTEA A II-A
INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE 189

CAPITOLUL VI
INSTITUȚIILE PRINCIPALE ALE UNIUNII EUROPENE 189
1. Considerații generale 189
2. Instituțiile UE 191
2.1. Parlamentul European 191
2.1.1. Componența Parlamentului European 191
2.1.2. Organizarea Parlamentul European 194
2.1.3. Președintele Parlamentului European 194
2.1.4. Biroul Parlamentul European 194
2.1.5. Conferința președinților (liderii grupurilor politice) 196
2.1.6. Conferința președinților de comisii 197
2.1.7. Conferința președinților de delegație 197
2.1.8. Grupuri politice 197
2.1.9. Comisiile și delegațiile interparlamentare 198
2.1.10. Atribuțiile Parlamentului European 200
2.2. Consiliul European 207
2.2.1. Componența și organizarea Consiliului European 208
2.2.2. Președinția Consiliului European 209
2.2.3. Atribuțiile Consiliului European 210
2.2.4. Modalitatea de adoptare a deciziilor 211
2.3. Consiliul 213
2.3.1. Componența și organizarea Consiliului 213
2.3.2. Președinția Consiliului 213
2.3.3. Secretariatul general 215
2.3.4. Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER) 216

2.3.5. Comitete și grupuri de lucru 217
2.3.6. Modalitatea de adoptare a deciziilor 218
2.3.7. Atribuțiile Consiliului 219
2.4. Comisia 222
2.4.1. Constituirea Comisiei 222
2.4.2. Componența Comisiei 222
2.4.3. Președintele Comisiei 223
2.4.4. Colegiul Comisarilor 224
2.4.5. Atribuțiile Comisiei 224
2.4.6. Modalitatea de adoptare a deciziilor 226
2.5. Înaltul Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună 228
2.5.1. Rolul Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună 228
2.5.2. Atribuțiile Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene 229
3. Jurisprudența CJUE 231
4. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 237

CAPITOLUL VII
INSTITUȚII, ORGANE ȘI ORGANIZAȚII ALE UE 240
1. Curtea de Conturi a UE 240
1.1. Constituirea Curții de Conturi 240
1.2. Componența Curții de Conturi 241
1.3. Organizarea Curții de Conturi 242
1.4. Competențele Curții de Conturi 243
2. Banca Centrală Europeană 246
2.1. Componența Băncii Centrale Europene 247
2.2. Organizarea și competențele organelor decizionale ale Băncii Centrale Europene 247
2.2.1. Consiliul guvernatorilor 247
2.2.2. Comitetul executiv 248
2.2.3. Consiliul general 250
2.3.4. Comitetele Eurosistemului/ SEBC 251
3. Organele consultative ale UE 253
3.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) 255
3.1.1. Componența Comitetului Economic și Social 255
3.1.2. Organizarea Comitetului Economic și Social European 256
3.1.3. Atribuțiile Comitetului Economic și Social 259
3.2. Comitetul Regiunilor 262
3.2.1. Componența Comitetului Regiunilor 263
3.2.2. Organizarea și atribuțiile Comitetului Regiunilor 264

3.3. Banca Europeană de Investiții 270
3.3.1. Componența și organizarea Băncii Europene de Investiții 271
3.3.2. Atribuțiile Băncii Europene de Investiții 272
3.4. EUROPOL 274
3.4.1. Componența și organizarea Oficiului European de Poliție 275
3.4.2. Atribuțiile Europol 276
3.5. Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (EUROJUST) 278
3.5.1. Componența și organizarea Eurojust 278
3.5.2. Atribuțiile și competențele Eurojust 279
3.6. Parchetul European 281
3.6.1. Componența și organizarea Parchetul European 282
3.6.2. Atribuțiile EPPO 285
4. Jurisprudența CJUE 286
5. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 294

CAPITOLUL VIII
ORGANELE UNIONALE DE JURISDICȚIE 296
1. Considerații generale 296
2.Curtea de Justiție a Uniunii Europe 296
2.1. Compunerea și organizarea CJUE 297
2.2. Competența și principiile de funcționare ale CJUE 299
3. Tribunalul 305
3.1. Componența și organizarea Tribunalului 305
3.2. Competența Tribunalului 306
4. Jurisprudența CJUE 311
5. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 318

CAPITOLUL IX
ACTELE JURIDICE ADOPTATE DE INSTITUȚIILE UNIONALE 321
1. Considerații generale 321
1.1. Metode legale formale utilizate pentru dezvoltarea politicilor unionale 321
1.2. Metodele de soft-law utilizate pentru dezvoltarea politicilor unionale 322
2. Instrumente juridice aflate la dispoziția instituțiilor UE 323
2.1. Actele juridice tipice 323
2.1.1. Categorii de acte juridice tipice 324
2.1.1.1. Regulamentele 324
2.1.1.2. Directivele 326
2.1.1.3. Deciziile 329
2.1.1.4. Avize și recomandări 330

2.2. Actele juridice unionale atipice 331
2.2.1. Categorii de acte atipice 331
3. Motivarea și publicitatea actelor juridice ale instituțiile unionale....331
3.1. Obligația de motivare a actelor juridice unionale 332
3.2. Publicitatea actelor legislative adoptate de instituțiile unionale 334
4. Procedura de luare a deciziilor în vederea adoptării actelor unionale 336
4.1. Proceduri legislative....336
4.2. Proceduri nelegislative și proceduri decizionale speciale....341
5. Procedura de adoptare a actelor unionale 346
5.1. Actele Comisiei....346
5.2. Actele Consiliului și Parlamentului European 347
5.3. Actele Consiliului European 348
6. Jurisprudența CJUE....349
7. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 356

PARTEA A III-A
CONTENCIOSUL UNIUNII EUROPENE 359

CAPITOLUL X
PROCEDURA JUDICIARĂ ÎN FAȚA INSTANȚELOR UNIONALE 359
1. Considerații introductive 359
2. Caracteristicile procedurii judiciare 359
3. Asistarea în fața instanțelor unionale 360
4. Regimul lingvistic 361
5. Termenul de introducere a acțiunii....363
6. Etapele procedurii....364
7 . Hotărârile Curții de Justiție a Uniunii Europene 369
8. Procedura în fața Tribunalului....370
9.Forme speciale de procedură utilizate în fața instanțelor unionale....373
9.1. Reguli, condiții și măsuri 373
9.2. Suspendarea executării actului atacat 374
9.3. Măsurile provizorii....375
9.4. Chestiuni prealabile 375
9.5. Intervenția 376
9.6. Pronunțarea hotărârii *in absentia* 377
9.7. Proceduri speciale de reexaminare....378
9.8. Cererea pentru obținerea unei formule executorii privind executarea bunurilor 379
9.9. Cereri pentru interpretare....380
9.10. Avizele....381
9.11. Proceduri speciale în fața Tribunalului 381
10.1. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 382
10.2. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 385

CAPITOLUL XI
CONTROLUL JURISDICȚIONAL AL ACTELOR UNIONALE 387
1. Acte juridice ce pot face obiectul controlului jurisdicțional 387
2. Acte juridice ce nu pot fi supuse controlului judiciar 388
3. Cauzele de nelegalitate a actelor unionale 388
3.1. Necompetența 389
3.2. Încălcarea cerințelor procedurale esențiale 390
3.3. Încălcarea tratatelor 392
3.4. Încălcarea oricăror reguli de drept privind aplicarea tratatelor 393
3.5. Abuzul de putere 393
4. Căi de contestare a actelor unionale 395
4.1. Acțiunea în anulare 396
4.1.1. Considerații generale. Definiție 396
4.1.2. Categorii de acte ce pot face obiectul acțiunii în anulare 397
4.1.3. Categorii de reclamanți și pârâți 398
4.1.4. Acte ce pot face obiectul acțiunii în anulare 402
4.1.5. Motive de nelegalitate 404
4.1.6. Termene și efectul introducerii acțiunii 404
5. Jurisprudența CJUE 407
6. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 416

CAPITOLUL XII
ACȚIUNEA ÎN CONSTATAREA ABȚINERII NEJUSTIFICATE 418
1. Considerații generale 418
2. Categorii care au legitimitate procesuală pasivă 418
3. Categorii care au legitimitate procesuală activă 419
4. Condiții pentru introducerea recursului în carență 419
5. Procedura 420
6. Efectele hotărârii 422
7. Hotărâri preliminare 423
7.1. Considerații generale 423
7.2. Caracteristicile procedurii 424
7.3. Particularitățile trimiterilor preliminare 424
7.4. Instanțele naționale abilitate sau obligate să facă trimiteri 427
7.5. Procedura în fața CJUE 432
7.6. Efectele hotărârii preliminare 433
8. Excepția de nelegalitate 435
8.1. Considerații generale 435
8.2. Condiții de admisibilitate 436
8.3. Acte care pot fi atacate cu excepția de nelegalitate 437
8.4. Efectele admiterii excepției de nelegalitate 438
9. Jurisprudența CJUE 439

CAPITOLUL XIII
CONTROLUL JUDICIAR ASUPRA ACȚIUNILOR STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE 450
1. Generalități 450
2.Noțiunea de neîndeplinire a obligațiilor 451
3. Natura neîndeplinirii obligațiilor 453
4. Legitimitatea procesuală activă și pasivă 453
5. Modalități de declanșare a procedurii 455
6. Controlul exercitat de Comisie și cel realizat de CJUE 456
7. Temeinicia acțiunii 458
8. Efectele deciziei CJUE 458
9. Jurisprudența CJUE 462
10. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 476

CAPITOLUL XIV
ALTE CAZURI DE EXERCITARE A CONTROLULUI JUDICIAR 479
1. Acțiunea în răspundere extracontractuală 479
1.1. Generalități 479
1.2. Condițiile de antrenare a răspunderii extracontractuale a UE 480
1.3. Legitimitatea procesuală în cadrul acțiunii în despăgubire 483
1.4. Antrenarea răspunderii în despăgubire. Termen de introducere a acțiunii. Temeinicia acțiunii 483
2. Acțiunile în legătură cu serviciul introduse de funcționarii UE 488
2.1. Generalități 488
2.2. Natura contenciosului funcției publice europene 488
2.3. Legitimitatea procesuală în cazul litigiilor introduse de funcționarii UE 489
2.4. Condiții de admisibilitate a acțiunii 490
3. Acțiunea în arbitraj 492
3.1. Generalități 492
3.2. Calitate procesuală activă sau pasivă 493
3.3. Efectele hotărârii pronunțate 494
4. Acțiunea pentru obținerea avizelor 494
5. Acțiunea contra sancțiunilor pecuniare 494
6. Jurisprudența CJUE 495
7. Test de verificare și consolidare a cunoștințelor 505

BIBLIOGRAFIE 509

PARTEA I

DEZVOLTAREA INTEGRĂRII EUROPENE

CAPITOLUL I

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE ȘI U.E.

1. Considerații introductive

Din perspectivă istorică trebuie subliniat faptul că ideea de unitate europeană își are izvorul în timpuri străvechi.

Unificarea Europei își are sorgintea în modele istorice, morale și spirituale, primele apărute încă în istoria antică, dezvoltate ulterior în perioada Evului Mediu, iar, ulterior, cu o consistență aparte între cele două războaie mondiale.

- În **Antichitate** primele structuri de cooperare și unitate s-au concretizat în asocieri dintre cetățile stat – grecești.

La mijlocul secolului al VI-lea î.e.n. a luat ființă Liga din Peloponez (546 î.e.n.)[1], prima uniune militaro-politică din lumea greacă.

În secolul V î.e.n., ca reacție la politica externă dusă de spartani, s-a format o alianță militară și politică permanentă – Liga de la Delos (478 î.e.n.)[2], care în a doua jumătate a secolului V s-a transformat în cea mai mare uniune politică din Grecia atât din punct de vedere al numărului de membri cât și din perspectiva dimensiunilor teritoriale.

Ulterior, după dispariția acestor structuri de cooperare, în secolul VI î.e.n., cu o extraordinară tenacitate, Roma republicană își începe opera de unificare a Peninsulei[3].

Imperiul Roman este unul din modelele istorice de anvergură în ceea ce privește procesul de integrare și unificare europeană, caracterizat printr-un sistem de valori politice, juridice și religioase comune[4]. De altfel, „*amintirea ordinii romane aliniind justiția și*

---

[1] Liga s-a înființat în urma unui tratat încheiat între Sparta și Tegea prin care spartanii în caz de război urmau să primească ajutorul celor din Tegea. Pt. detalii a se vedea O. Drimba, *Istoria culturii și civilizației, vol. 3,* Editura Saeculum I.O și Vestala, București, 1998, p. 79-80, 84.

[2] Liga reprezintă o inovație majoră în practica alianțelor militare ale lumii antice, fiind o organizație militară și politică permanentă care avea principal obiectiv constituirea unei flote permanente care să intervină în favoarea oricăreia dintre cetățile aliate (Samos, Chios, Thasos, Colophon, Chalcis, Eretria, Milet) pentru respingerea atacurilor din partea Imperiului Persan. Atena a obținut prin Ligă o recunoaștere a puterii sale maritime și a concurat cu Sparta pentru statutul de cea mai mare putere militară a lumii grecești. Liga de la Delos a permis Atenei lărgirea cadrului instituțional și funcționarea, mai bine de un secol, a celei mai radicale forme de guvernare democratică din istoria lumii antice. Pt. detalii suplimentare a se vedea O. Drimba, *op.cit.*, p. 80-82.

[3] O. Drimba, *op.cit.*, p. 233.

[4] M. Bordet, *Istoria Romei Antice,* Editura Orizonturi, București, 2017, p. 35-45, 288-292.

autoritatea într-un cadru teritorial grandios"[5] a inspirat și perioada Evului Mediu. Romanii au transmis Europei moștenirea civilizației și culturii Antichității[6], deosebit de importante pentru procesul de integrare și unificare europeană.

Istoricul grec Tucidide, în secolul V î.e.n., în opera sa „Istoria războiului peloponesiac" susținea că, Constituția greacă reprezenta un model democratic folosind termenul de democrație întrucât puterea nu aparținea unei minorități, ci întregului popor.

- În **Evul Mediu**, întemeierea Imperiului Carolingian a marcat apogeul alianței dintre puterea politică și militară a francilor și papalitate.

Această uniune din Europa de Vest va constitui un element de identitate europeană până în epoca modernă.

În încercarea de a restaura Imperiul Roman de Apus, Carol cel Mare (768-814) a promovat o politică de expansiune a regatului francilor. După încoronarea sa de către Papa Leon al III-lea, în anul 800, în biserica Sf. Petru din Roma, Carol cel Mare a pus bazele Imperiului Carolingian[7] urmărind unificarea întregul continent. Astfel, la mijlocul secolului al VIII-lea prin opera dinastiei Carolingienilor, Europa cunoaște prima încercare de refacere a unității sale politice, în care s-au îmbinat experiențe germanice, romane și creștine.

Unitatea politică instituită în această perioadă s-a destrămat prin semnarea Tratatului de la Verdun (843), când Imperiul Carolingian a fost împărțit în trei regate de către cei trei fii[8] ai lui Ludovic cel Pios, nepoții lui Carol cel Mare.

După destrămarea dinastiei carolingiene, Otto cel Mare (912-973) a devenit regele germanilor în perioada 936-973, după încoronarea sa la Roma, de către Papa Ioan al XII-lea, acesta încercând restaurarea imperiului printr-o politică abilă, îmbinând diplomația cu războiul. Politica sa a fost continuată de către fiul său Otto al II-lea (973-996), precum și de către succesorul acestuia Otto al III-lea (996-1002).

Tentativele de unificare a continentului european prin expansiune teritoriale și forța armelor n-au fost de durată.

Creștinismul instituit în timpul Imperiului Roman odată cu Edictul de la Milano (313) și cel de la Tesalonic (380) a reprezentat o sinteză a spiritualității europene care a evoluat sub semnul ideii de unitate, biserica funcționând ca prima structură paneuropeană[9].

În operele unor diverși autori s-a reliefat ideea conștiinței unei Europe unite[10], după cum urmează:

- ✓ în 1306 Dante Alighieri în opera „***De Monarhia***" scria despre necesitatea creării unei monarhii europene universale (împărat romano-german) și adoptării unor legi unitare, dar cu păstrarea independenței domnitorilor din fiecare țară;

---

[5] *Ibidem*, p. 351.

[6] O. Drimba, *op.cit., p.* 341.

[7] Imperiul cuprindea Galia, nordul și centrul Peninsulei Italice, nord-estul Peninsulei Iberice și ținuturi de la est de Rin.

[8] Lothar, care avea regatul său în Italia, prin Tratatul de la Verdun a primit partea centrală a imperiului – Țările de Jos, Lorena, Alsacia, Burgundia, Provence; Ludovic Germanul stăpânea în Bavaria și a primit partea estică a Germaniei; Carol cel Pleșuv care stăpânea în Aquitania a primit partea vestică, aproximativ Franța de azi.

[9] Gh. Sbârnă, *Românii și proiectele federale europene interbelice*, Editura Sylvi, București, 2002, p. 9.

[10] Sean Van Raepenbusch, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Editura Rosetti Internațional, București, 2014, p. 24.

- ✓ în 1307 Pierre Dubois în opera „***De Imperiale Terrae Sanctae***” propune ca Europa să fie unită din punct de vedere politic, dar și înființarea Curții de Justiție a Uniunii Europene, subordonată Sfântului Scaun, precum și a Adunării Permanente a Statelor sau Consiliului, care să ia măsuri pentru pacea pe continent;
- ✓ în 1461 George de Poděbrad regele Boemiei a propus o alianță federală a monarhilor din Europa, crearea unei federații europene care să dispună de armată și buget comun;
- ✓ în 1605, Tornasso Camparella în opera sa „***Monarchia Messial***” a subliniat avantajele unei Europe Unite;
- ✓ în 1623, abatele Emeric Crucé (Emeric Lacroix) a publicat în lucrarea „***Noul Cyneas”*** sau „***Discurs despre ocaziile și mijloacele de a asigura o pace generală și Libertatea comerțului pentru întreaga lume”*** un proiect a unei Federații Mondiale susținând că la baza Europei Unite stă împăcarea dintre religii;
- ✓ în 1693 William Penn – prim guvernator al Pennsylvaniei a elaborat un proiect al U.E. pentru asigurarea păcii și bunăstării locuitorilor Europei și a propus înființarea unui organ care să adopte legi pe baza votului ponderat (în funcție de potențialul economic al statelor). Proiectul lui Penn avea puncte comune cu planul lui Crucé;
- ✓ Biserica Catolică a creat exemplul de uniune europeană prin ierarhizarea strică administrativă, dogma sa unitară, angajamentul social și cultural (școli, mănăstiri), stil de arhitectură etc.
- ✓ în 1731 abatele Saint – Pierre, în opera sa „***Projet de Paix Perpetuelle***”, sublinia necesitatea creării unui Senat european compus din 40 de membri, înzestrat cu putere legislativă și judiciară, care să decidă cu majoritate de voturi, precum și constituirea unei forțe armate, o alianță permanentă între suverani etc.[11];
- ✓ în 1795 Immanuel Kant a formulat „***Proiectul filozofic al păcii permanente***”, avansând ideea unui pact internațional menit să elimine războiul, prin ieșirea statelor din starea de ilegalitate și crearea unui nou tip de societate internațională, un „stat al națiunilor” de tip federal[12];
- ✓ în cadrul Congresului de pace de la Paris din 1849, Victor Hugo vorbea despre o uniune europeană susținând că „vom avea Statele Unite ale Europei cu siguranță, acest lucru formidabil care va fi coroana lumii vechi așa cum Statele Unite ale Americii sunt coroana lumii noi”[13].

[11] L. Cartou, *Communautes Europeennes*, Editura Dalloz, Paris,1991, p. 4 și urm.

[12] I. Kant, *Proiectul filozofic al păcii permanente,* ediția a 2-a revăzută și adăugită, București, Editura ALL, 2008, p. 15.

[13] V. Hugo, *Lettre aux membres du Congres de la Paix, a Lugano, 20 septembre 1872, Actes et Paroles III, 2 ème partie, Chapitre XII,* http://alain-genestine.over-blog.org/article-24966007.htmL

Prin urmare, se poate afirma că adevărata conștiință europeană își are originea în Evul Mediu. În această perioadă s-a conturat un spațiu cultural omogen, în care ideea de universalitate a devenit o formă autentică de exprimare.

➢ **Între cele 2 războaie mondiale**, problema identificării unor noi forme de organizare a continentul european a fost reluată în mai multe proiecte, cele mai importante inițiative fiind următoarele:

- ✓ în 1919 contele austriac Richard Nikolaus von Coudenhove-Kalergi a pus bazele mișcării Uniunii Paneuropene, ce urmărea unificarea celor 26 democrații formale din Europa în 1923 și a cerut crearea Statelor Unite ale Europei. Proiectul său expus în volumul ***Pan-Europa*** (1923) a expus principii de bază ale unui program politic precis și coerent, cu accent pe problemele referitoare la unitate – uniune vamală, economie unită și organismele comune. În opinia sa, Europa unită se va realiza doar ca o asociație de state libere, pledând de fapt pentru o confederație paneuropeană[14]. Referitor la direcțiile de acțiune, în lucrarea Pan – Europa s-a mai arătat că este esențială garantarea egalității, securității și suveranității statelor, crearea unei alianțe militare, valorificarea în comun a resurselor din coloniile statelor membre, respectarea individualității culturale și a civilizației fiecărui stat, protecția minorităților naționale și colaborarea cu alte state din cadrul Societății Națiunilor. Complexitatea lucrării rezidă în aceea că prevede nu numai obiective economice, dar atinge și planul relațiilor internaționale și drepturilor omului[15] ;
- ✓ în 5 IX 1929 ministrul de externe francez Aristide Briard, cu ocazia celei de-a X-a sesiune a Adunării Generale a Societății Națiunilor, a atras atenția asupra necesității unei uniuni europene, proiectul său referitor la o federație europeană eșuând din cauza deteriorării relațiilor dintre protagoniștii scenei politice europene de la aceea vreme[16];
- ✓ la 21 III 1943 W. Churchill a vorbit despre crearea unei federații a statelor europene sub conducerea Angliei și cu excluderea U.R.S.S.

2. Crearea și evoluția Comunităților Europene și a Uniunii Europene

2.1. Etapa preliminară înființării Comunității Europene

La sfârșitul Celui de-al Doilea Război Mondial un grup de oameni politici membri ai partidelor creștin-democrate – W. Churchill, Robert Schuman, Alcide De Gasperi și Konrad Adenauer – au hotărât să curme antagonismul internațional. Aceștia erau convinși de necesitatea de a trece într-o nouă eră, caracterizată prin organizarea structurală a Europei Occidentale pe baza intereselor comune și a unor tratate menite să garanteze statul de drept și egalitatea între statele membre.

[14] http://www.proeuropa.ro/pan_europa.htlm

[15] I.Moroianu Zlătescu, R.C.Demetrescu, *Drept Instituțional Comunitar și Drepturile Omului, București,* Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2005, p.15.

[16] Pt. detalii a se vedea C. Zorgbibe, *Histoire de la construction europeennes,* Paris, PUF, 1993, p. 23.

În perioada **1945-1949** au fost prezentate propuneri pentru o uniune politică și socială a statelor europene, după cum urmează:

- ✓ W. Churchill, în cuprinsul declarației din 19 IX 1946 de la Universitatea din Zurich, a lansat o invitație adversarilor săi – Franța și Germania – de a se concilia în vederea creării unui ,,Consiliu al Europei". În opinia sa, un Consiliu al Europei ar constitui *,,un remediu care, ca prin minune, va transforma în întregime situația și, pe parcursul a câțiva ani, va oferi Europei aceeași libertate și fericire ca cea din Elveția"*[17]*;*
- ✓ la 21 IX 1946 a avut loc la Hertenstein (Elveția) reuniunea reprezentanților mișcărilor federaliste europene, ocazie cu care s-a semnat o rezoluție de aprobare a unui program de formare a unei Uniuni Europene;
- ✓ la 12 III 1947 s-a lansat „Doctrina Truman" în scopul asigurării ajutorului militar și economic statelor preocupate să-și apere libertatea și independența;
- ✓ între 27-31 VIII 1947 a avut loc Congresul de constituire a Uniunii federaliștilor Europeni la Montreux (Elveția), ocazie cu care s-a adoptat proiectul Statelor Federale ale Europei, care a propus spre analiză șase principii pe baza cărora să se finalizeze viitoarea federație: federația europeană nu se poate forma decât pe baza renunțării la orice principii hegemoniste; federalismul nu se poate baza decât prin renunțare la orice spirit de sistem; federalismul nu trebuie să se confrunte cu problema minorităților; federalismul nu are ca scop ștergerea diferențelor naționale ci păstrarea propriilor identități; federalismul trebuie să se bazeze pe acceptarea complexității, care nu este caracteristic spiritul totalitar; formarea unei federații trebui să se realizeze pas cu pas și nu pornind de la centru, prin mijloace guvernamentale;
- ✓ la 29 X 1947 Belgia, Olanda și Luxemburg s-au constituit într-o uniune vamală denumită „Benelux";
- ✓ la 4 III 1947 Franța și Anglia au semnat Tratat de apărare comună împotriva unui eventual atac din partea Germaniei, care prin aderarea „țărilor Beneluxului" s-a transformat la 17 III 1948 în Uniunea de Vest;
- ✓ în perioada 7-11 V 1948 s-a desfășurat Congresului Europei, la Haga, ocazie cu care s-a discutat modalitățile de unificare a Europei;
- ✓ la începutul anului 1947, conștientizând gravitatea crizelor care afectau majoritatea statelor europene, declanșate de prăbușirea economică, condițiile meteorologice extreme din timpul iernii, ritmul anevoios al reconstrucției, absența rolului de lider al Marii Britanii pe continent și pericolul expansiunii comuniste, autoritățile americane au acționat. Prin vocea generalului Marshall, Statele Unite și-au afirmat disponibilitatea de a acorda Europei un sprijin financiar consistent, condiționat de adoptarea unui plan european comun și coordonat de refacere economică.

[17] http://assembly.coe.int – discursul lui Winston Churchill din 19 IX 1946 de la Universitatea din Zurich.

Astfel, în 1947, pe plan economic a fost lansat de către U.S.A ***planul Marshall***[18] care urmărea coordonarea politicilor economice naționale, compensarea lipsei de convertibilitate a monedelor și suprimarea restricțiilor cantitative în privința comerțului între statele implicate, precum și realizarea unei uniuni vamale și unui spațiu de liber schimb.

Un număr de 16 state europene s-au grupat într-un Comitet European de Cooperare Economică (CECE) – care s-a transformat la 16 IV 1948 în Organizația Europeană de Cooperare Economică (OCDE) formată din 17 state;

✓ la 11 IV 1948, la Washington s-a înființat Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), tratatul fiind semnat la4 IV1949, în garantării libertății și securității membrilor săi prin mijloace politice și militare. Actualmente NATO înglobează 32 de state din Europa și America de Nord[19](România a aderat la această organizație la data de 29.03.2004).

Consiliul Europei a fost creat la 5 V 1948, la Londra, funcționând din 3 VIII 1949 ca organizație internațională interguvernamentală regională, cu rol de a căuta soluții pentru problemele societății (minorități, protecția mediului, apărarea drepturilor omului și a democrației pluraliste, favorizarea conștientizării și valorizării identității culturale europene, precum și pentru a sprijini țările din estul și centrul Europei prin programe de cooperare).

Cele 10 state fondatoare ale Consiliul Europei sunt: Franța, Italia, Danemarca, Suedia, Olanda, Norvegia, Irlanda, Belgia, Luxemburg și Marea Britanie.

În XII 1949, omul politic francez Michel Debré a propus un proiect de pact pentru o Uniune a Statelor Europene, prezentând o propunere pentru o uniune politică și socială bazată pe un sistem prezidențial și federalist care să aibă un arbitru ales prin vot universal pe o durată de cinci ani, un Senat format din miniștrii statelor membre, o Adunare Europeană formată din delegați naționali aleși, ponderea fiind stabilită în funcție de numărul de locuitori (un deputat pentru fiecare 1 milion de locuitori) și o Curte formată din judecători[20]. Deși propunerea sa nu s-a materializat în această formă politică, eforturile sale au fost imediat urmate în 9 V 1950 prin Declarația Schuman.

Practic, toate aceste demersuri s-au înscris în eforturile susținute în vederea pregătirii înființării Comunității Europene.

---

[18] Planul Marshall a fost primul plan de reconstrucție conceput de Statele Unite ale Americii și destinat aliaților europeni din cel de-al doilea Război Mondial. La data de 5 VI 1947 secretarul de stat George Marshall a anunțat lansarea unui vast program de asistență economică destinat refacerii economiilor europene cu scopul de a stăvili extinderea comunismului, fenomen pe care îl considera la baza problemelor economice. Ajutorul american a constat în acordarea de credite cu dobânzi și termene de restituire avantajoase, ajutoare gratuite și prețuri reduse. Acestea au fost posibile prin încheierea mai multor tratate bilaterale care au precizat condițiile acordării sprijinului fiecare stat asistat.

[19] Ultimul membru este Suedia, care a aderat în III 2024.

[20] M. Debre, *Projet de pacte pour une union d'Etats europeens*, Paris, Nagel, 1950, *apud* D. Vătăman, *Uniunea Europeană. Ghid practic de specialitate*, Editura Pro Universitaria, București, 2015, p. 41.

2.2. Etapa înființării Comunității Europene

În perioada **1950-1960** dezideratele mai sus arătate s-au concretizat prin înființarea Comunității Europene.

La 9 V 1950, în cadrul Conferinței de la Paris, ministrul francez de externe Robert Schuman a prezentat o inițiativă inspirată din ideile lui Jean Monnet. Aceasta propunea crearea unei piețe unice supranaționale pentru producția de cărbune și oțel din Franța și Germania. ***Planul Schuman*** se sprijinea pe trei piloni esențiali: înființarea unei autorități comune de control asupra resurselor de profil, adoptarea deciziilor de către reprezentanții guvernelor membre și garantarea suveranității statelor prin aplicarea principiului unanimității, astfel încât măsurile să fie obligatorii doar pentru țările care le acceptau explicit[21].

Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda au subscris acestor principii, iar Marea Britanie, care avea unele temeri referitoare la abandonarea suveranității și realizarea bunăstării naționale, nu a aderat la aceste principii.

2.2.1. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO)

După 9 luni de negocieri, la 27 III 1951 s-a parafat, iar la 18 IV 1951 semnat, la Paris, ***Tratatul de înființare a Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului*** **(CECO** – cu valabilitate 50 de ani), în vigoare din 23 VII 1952.

Structura CECO:

Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) a fost structurat într-un Preambul și patru titluri, respectiv:

Titlul I – COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ȘI OȚELULUI (art. 1-6)

Titlul II – INSTITUȚIILE COMUNITĂȚII(art. 7-45)

Capitolul 1 – Înalta Autoritate

Capitolul 2 – Adunarea

Capitolul 3 – Consiliul

Capitolul 4 – Curtea

Titlul III – DISPOZIȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE(art. 46-75)

Capitolul 1 – Dispoziții generale

Capitolul 2 – Dispoziții financiare

Capitolul 3 – Investiții și asistență financiară

Capitolul 4 – Producție

Capitolul 5 – Prețuri

Capitolul 6 – Acorduri și concentrații

Capitolul 7 – Deprecierea condițiilor de concurență

Capitolul 8 – Salariile și libera circulație a forței de muncă

[21] D. Simion, *Le systeme juridique communautaire*, Editura PUF, Paris,1997, p. 19 . G. Druesne, *Droit de l Union Europeene et politiques communautaires*, ed. 6, Editura PUF, Paris, 2001, p. 11.

Capitolul 9 – Transport
Capitolul 10 – Politica Comercială
Titlul IV – DISPOZIȚII GENERALE (ART.76-100)[22]**.**

Tratatul a marcat începutul Comunității Europene, fiind primul act normativ care a consacrat crearea unei piețe comune a cărbunelui și oțelului, eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative asupra liberei circulații a produselor, precum și interzicerea măsurilor discriminatorii și a subvențiilor sau ajutoarelor de stat. Fundamentul economic al acestui Tratat își are baza în dispozițiile art. 4[23], conform cărora sunt declarate incompatibile cu Piața comună a cărbunelui și oțelului și urmează să fie eliminate și interzise taxele de import și export sau cele cu efect echivalent și limitele cantitative privind circulația mărfurilor, măsurile și practicile discriminatorii aplicate între producători, cumpărători și consumatori (în special cele referitoare la prețuri, condiții de livrare, tarife și condiții de transport, dar și cele care împiedică cumpărătorul să își aleagă liber furnizorul), subvențiile și ajutoarele acordate de state sau taxele speciale impuse sub orice formă de către acestea, precum și practicile restrictive ce urmăresc împărțirea și exploatarea piețelor.

Tratatul conferă Comunității Europene a Cărbunelui și Otelului personalitate juridică proprie distinctă de cea a statelor care au creat-o (art. 6).

Prin Tratatul CECO s-a prevăzut crearea a patru instituții ale comunității:

- Înalta Autoritate, organ comunitar independent, compus din 9 reprezentanți independenți ai guvernelor celor 6 state membre, fiind principala instituție executivă cu putere de decizie – Jean Monnet a fost numit președinte;
- Adunarea Comună, formată din delegați ai parlamentelor naționale ale statelor membre, aleși prin vot universal direct, cu atribuții de supraveghere și consultative – condusă de Paul Henri Spaak;
- Consiliul Ministerial, organ interguvernamental format din câte un reprezentant al fiecare guvern al statelor membre, cu putere de decizie limitată și rol consultativ extins – condus de cancelarul Konrad Adenamer;
- Curtea de Justiție, organ jurisdicțional compus din 9 judecători, cu misiunea de a asigura respectarea normelor juridice instituite prin Tratat – condusă de Massimo Pilotti (la 30 XII 1952 apare Jurnalul Oficial al CECO).

Prin semnarea Tratatului CECO, statele membre au dorit crearea unei comunități de drept în care să domine legea.

Din cuprinsul Tratatului rezultă patru principii care stau la baza arhitecturii europene actuale: superioritatea instituțiilor europene; independența instituțiilor europene; colaborarea între instituții; egalitate între statele membre.

[22] http://legislatie.just.ro
[23] O. Manolache, *Tratat de drept comunitar*, ediția 5, Editura C.H .Beck, București, 2006, p. 4.

Deși acest Tratat și-a încheiat durata de valabilitate (la 23 VII 2002), principalele instituții pe care le-a creat își păstrează pe deplin actualitatea.

În 1953 s-a deschis Piața Comună pentru produsele CECO.

2.2.2. Tratatele privind înființarea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM)

La scurt interval de timp după apariția Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), statele europene au propus crearea unei Comunități Europene de Apărare, care să implice realizarea unei armate europene comune, pe baza planului ***Rene Pleven.***

Tratatul de instituire a Comunităților Europene de Apărare a fost semnat la 27 V 1952 la Paris, având durată de valabilitate de 50 ani, și urma să intre în vigoare după ratificarea sa de către statele semnatare, ceea ce nu s-a întâmplat datorită votul francez, care a fost nefavorabil[24]. În final s-a renunțat la acest proiect, ceea ce a condus la un regres al procesului de integrare și abandonarea planurilor pentru o uniune politică și de apărare.

În aceste condiții, la 1-3 VI 1955, în cadrul Conferinței de la Messina (Italia) a miniștrilor de externe CECO s-a elaborat un plan structurat pe 6 puncte și s-a format un comitet sub conducerea lui Paul Henri Spaak, prim ministru belgian, pentru elaborarea de măsuri privind crearea unei Comunități economice și nucleare[25].

Raportul Comitetului interguvernamental (***Raportul Spaak***) a fost prezentat la 21 IV1956 și cuprindea propuneri referitoare la scopul, resursele și organizarea unui fond de investiții care să stabilească condițiile pentru dezvoltarea echilibrată și armonioasă a pieței comune.

Raportul Spaak a fost aprobat în cadrul Reuniunii miniștrilor de externe din cele șase țări membre CECO, desfășurată la Veneția între 29 și 30 mai 1956, ocazie cu care s-a stabilit ca acest document să reprezinte fundamentul negocierilor pentru redactarea viitoarelor tratate.

În 25 III 1957, la Roma s-a semnat de către cele 6 state fondatoare a CECO ***Tratatul de înființare a Comunității Economice Europene*** **(CEE) și** ***Tratatul Comunității Europene a Energiei Atomice*** **(EURATOM),** în vigoare din 1 I 1958.

Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene avea un preambul și 6 părți, incluzând 248 articole, patru anexe și 12 protocoale.

Structura TCEE:

Partea ÎNTÂI – PRINCIPIILE (art. 1-7)

Partea A DOUA – FUNDAMENTELE COMUNITĂȚII

Titlul I – Libera circulație a mărfurilor

Capitolul 1 – Uniunea vamală

Secțiunea I: Eliminarea taxelor vamale între statele membre

---

[24] Pentru detalii a se vedea P. Craig, G. de Burca, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină,* ediția a VI-a, Editura Hamangiu, 2017, p. 4.

[25] http://www.cvce.eu/obj/the_benelux_memorandum-en.htlm